

Straatnieuws Utrecht/Amersfoort/Hilversum

Harry Broekman / Hennie Wiersma

Introductie

Anno 2002 is de straat- of daklozenkrant in Nederland een bekend fenomeen. Verdeeld over het land verschijnen negen kranten, met oplagen variërend van 5.000 tot 60.000 per maand. Deze ontwikkeling werd door weinigen voorzien toen op 17 september 1994 het eerste nummer van Straatnieuws, en daarmee ook de eerste straatkrant in Nederland, door daklozen in Utrecht werd verkocht. Dat de straatkrant zijn bestaansrecht in Amerika en Engeland al had bewezen, zei volgens de vele sceptici weinig tot niets over de kansen in Nederland. Straatnieuws startte met een nulnummer als jubileumactie van de Dagopvang Catharijnehuis. Constant de Jonge nam het initiatief. Ter gelegenheid van het jubileum wilde de Catharijnekerk iets concreets doen. Dakloze mensen konden door hun handen uit de mouwen steken een extraatje verdienen. De oplage (5.000) was binnen twee weken uitverkocht. Twee maanden later wordt de Stichting Ondersteuning Dak- en Thuislozen Utrecht (SODETU) opgericht die vanaf december 1994 de krant maandelijks laat verschijnen. De officiële doelstelling luidt informatie geven over dag- en thuisloosheid, dit zoveel mogelijk met elkaar doen om daarmee een bijdrage te leveren aan de resocialisatie en rehabilitatie van dak- en thuislozen. Dit door middel van:

- het uitgeven en distribueren van een daklozenkrant, die wordt verkocht en mede gemaakt door dak- en thuislozen in Utrecht;
- het opzetten, ontwikkelen en ondersteunen van woon- en werkgelegenheidsprojecten voor dak- en thuislozen;
- het optreden als werkgever voor beroepskrachten die werkzaam zijn in de ondersteuning, begeleiding en/of de productie van de krant.

De verkoop van de krant stijgt de eerste jaren fors, van 204.778 in 1995 tot 325.185 in 1997. In 1998 wordt het miljoenste nummer verkocht. In 2002 wordt de oplage op max. 35.000 ex. per maand gesteld. Bij de start fungeerde de Engelse straatkrant Big Issue als voorbeeld, nu is de SODETU opgenomen in het netwerk van straatkranten in Nederland.

Deelnemers

De projecten kennen in totaal circa 50 deelnemers, de grote meerderheid zijn mannen. Veel komen uit het buitenland (Engeland, Oost Europa, Afrika, Tibet, Uzbekistan, China) en zijn mensen die asiel zoeken. Ze zijn er van 19 tot 82 jaar oud. Zwerfjongeren komen niet bij het Straatnieuws, die leven meer in groepen en slapen bij vrienden.

Motivaties van deelnemers liggen in de trant van:

- je gaat weer ergens bijhoren - bij de organisatie van Straatnieuws, maar ook op straat, je krijgt weer contact met mensen, terwijl je daarvoor nauwelijks nog met iemand sprak, je krijgt weer een woord van iemand terug; dit heeft impact al kost het tijd;
- weer wat opbouwen, eigen huis, of zelfstandig werk, een betere toekomst;
- van de straat weg zijn en andere tijdsvulling hebben;
- je doet het voor jezelf;
- je krijgt de kans om het weer rustig op te pakken en ruimte en tijd om je leven weer op te bouwen;
- op een eerlijke manier je geld verdienen, geen prostitutie; contacten opbouwen met de 'normale' maatschappij; je wordt geholpen door de mensen om je heen.

Aan verkopers is nooit een tekort, een ieder die dringend geld nodig heeft mag de krant verspreiden: zelfs studenten, die anders aan het eind van de maand hun flat op zouden moeten zeggen. Je kunt ook bijna niemand weigeren, omdat de kranten dan worden doorverkocht. Aan de andere kant wil de leiding voorkomen dat het Straatnieuws door mensen wordt verkocht, die totaal buiten de doelgroep vallen. Ca. zeven jaar geleden waren het vooral Nederlanders die het Straatnieuws verkochten. Nu is 40 % niet-Nederlands. Het aanvankelijke idee om vooral verslaafden het Straatnieuws te laten verkopen gaat ook niet meer op. Veel verspreiders hebben nu een psychiatrische achtergrond of een immigratie verleden. Sommige Nederlandse verkopers steekt het, dat onder meer Bulgaarse verkopers goed verkopen. Veel buitenlandse mensen sturen inkomsten naar familie: dat is niet de bedoeling van het Straatnieuws. De limiet per persoon is nu gesteld op 600 kranten per maand. Er is een goede registratie nodig om

dat bij te houden, eveneens om zicht te houden op het ongewenst doorverkopen. Binnen de Stichting ontstaat steeds meer discussie om weer meer terug te gaan naar de oorspronkelijke doelgroep.

Er zijn veel verkopers in de loop der tijd bijgekomen, daardoor is de spoeling per persoon dunner en is het hard werken geblazen. Het aantal daklozen in het werkgebied van SODETU (Utrecht, Amersfoort Hilversum) is minimaal 1060. In 2000 hebben 190 verschillende personen Straatnieuws verkocht, oftewel maximaal 18% van de daklozen in deze gemeenten.

Profijtgroepen

In de gemeenten Utrecht, Amersfoort en Hilversum zijn ongeveer 325.000 personen ouder dan 18 jaar, hiervan koopt maandelijks maximaal 7 tot 10% de krant.

De hele bevolking in de drie steden waar de krant verspreid wordt, kan meeprofiten van deze kans om eerlijk je geld te verdienen als dakloze. De overlast op straat vermindert, mensen verlaten het criminele circuit. Ook politie en justitie en anderen die belang hebben bij een veilige buitenruimte hebben baat bij het werk van SODETU.

Draagvlak en begeleiding

In kringen van de straatkrant wordt er verzocht dat deze door alles en iedereen gewaardeerd wordt, maar dat niemand wat doet. De projecten zijn net kleine eilandjes. Mensen worden wel doorverwezen, maar daar blijft het bij. Doorverwijzen is bijvoorbeeld aan de orde als een verkoper er steeds slechter uit gaat zien.

Stichting Straatnieuws heeft een goed bestuur van vijf mensen, die zich belangeloos en met verve inzetten voor de Stichting. Het betreft naast een vacante plaats:

Dirk Dekker, penningmeester, organisatieadviseur; Willebrord de Graaf – Hoogleraar Sociale Wetenschappen; Loes Fortuyn - hoge post in vakweging; Peter Kretschmar – advocaat.

Buiten de woonbegeleiding is begeleiding niet zo aan de orde bij de SODETU: deskundigheid is voldoende in huis, al vergde dat veranderingen in de organisatieopzet.

Werkwijze

Er zijn nu drie betaalde functies. De algemeen coördinator is verantwoordelijk voor de voorbereiding en uitvoering van de activiteit van SODETU, voor personele zaken, het beheer van de financiën en de organisatorische randvoorwaarden voor de redactie en de distributie.

De coördinator heeft de dagelijkse leiding, het bestuur gaat op zijn/haar informatie af. De hoofd-

redacteur maakt de krant en is daar ook verantwoordelijk voor. Eén keer per maand is er een redactievergadering met een vaste kern van 3 à 4 mensen, waaronder en fotograaf.

Straatnieuws verschijnt 13 keer per jaar op A3 formaat, gedrukt op krantenpapier met een gemiddelde oplage van 25.000 exemplaren. Straatnieuws bevat regionaal daklozennieuws uit Utrecht, Amersfoort, Hilversum en omgeving.

De krant wordt ook in deze drie plaatsen verkocht aan de verkopers. In Utrecht gebeurt dit vanuit Jansveld 49, het kantoor van SODETU (zes dagen per week van 9.00-15.30u, plus koopavonden en -zondagen). In Amersfoort geschiedt de distributie vanuit de dagopvang de Inloop (zes dagen per week, van 10.00-14.30; zaterdag van 11.00-14.30). In Hilversum wordt gewerkt vanuit het sociaal pension en passantenverblijf De Cocon.

De gemiddelde verkoop per nummer schommelt. In 1999 werden er 22.000 exemplaren verkocht tegen bijna 27.000 in 2000. Op basis van de verkoopcijfers in de afgelopen jaren wordt in de begrotingen uitgegaan van een verkoop van gemiddeld 25.000.

Naast het Straatnieuws biedt de stichting nog een woon- en een werkproject.

Woonproject: SODETU biedt voor 4 ex-daklozen gedurende maximaal 1 jaar woonruimte in het Woonproject in Overvecht. De 4 bewoners verrichten allen activiteiten (t.b.v. Straatnieuws) gericht op sociale activering, een voorwaarde om in aanmerking te komen voor deelname aan het woonproject. De woonbegeleiding wordt gegeven door een nevenstichting waar de gemeente Utrecht € 14.000 per jaar aan verstrekt.

Werkproject: Het werkproject biedt werkbegeleiding en werkervaringsplaatsen aan maximaal 7 deelnemers, waaronder altijd de 4 deelnemers van het woonproject. Het werkproject kent twee trajecten voor werkbegeleiding.

Ten eerste 'sociale reactivering' (met behoud van uitkering) met werkgewenning, werkoriëntatie en het leren omgaan met elkaar en afspraken nakomen. Daarop volgt een werkervaringsplaats met een ID/baan. In deze functie worden met name werkzaamheden verricht t.b.v. de distributie (uitleveren van kranten aan de balie en andere distributieactiviteiten). De distributie wordt gecoördineerd door een beroepskracht van SODETU.

Ten tweede het werkproject, waarin drie I/D-banen, bedoeld voor de mensen die langer bij Straatnieuws blijven werken. Daarbij worden activiteiten ontwikkeld, zoals het mee organiseren van festivals, het werken met grafische programma's op de computer en het onderzoeken welke moge-

lijkheden er zijn voor betrokkene op het gebied van scholing en werkgelegenheid. De ID/baan wordt voor maximaal 1 jaar aangeboden. Een verantwoorde geleidelijke loskoppeling van het werkproject en overgang naar de volgende werkgever is de doelstelling. Op dit moment wordt er onderzocht of er volgtijdelijke koppelingen in het werkbegeleidingsproces gecreëerd kunnen worden om enerzijds een bredere werkervaring te kunnen opdoen en de afstand tot het daklozencircuit te vergroten. Bovenstaande valt en staat bij de motivatie van de deelnemer plus de continuïteit die in de werkbegeleiding kan worden gegeven. Het verloop onder de deelnemers is helaas groot.

Organisatie

Er is voor de stichtingsvorm gekozen omdat men als zelforganisatie die geen winst maakt, toch op den duur een rechtspersoon nodig had. Het is een platte organisatie met korte lijnen.

De transformatie van puur vrijwilligersproject naar organisatie met thans 3 betaalde krachten, werd in 1996 al ingezet. Met het opzetten van een project naast de krant - het WoonWerkProject voor vier ex-daklozen - zet de overgang naar een gemengd vrijwillig - professionele organisatie zich in 1997 door. De stichting betaalt inmiddels voor de functie van de hoofdredacteur/manager, de redactie ontvangt voor teksten en foto's een vergoeding en een medewerker distributie wordt in dienst genomen. Hoewel de noodzaak van transformatie midden jaren '90 wordt onderkend, blijft de organisatie op de oude leest geschoeid. Behalve met het aantrekken van nieuw personeel lukt het niet verder de organisatie te veranderen. Het begint dan ook te rommelen. De onderlinge verhoudingen worden problematisch, de administratie is niet op orde, er wordt geld achterover gedrukt en de verkoop loopt terug.

Het jaar 1999 staat daarom op de eerste plaats in het kader van overleven, heroriënteren en het uitzetten van nieuwe lijnen. De belangrijkste actuele vraag dan is of Straatnieuws wel massa heeft om zelfstandig de belangrijkste taken - uitgeven en distribueren van een straatkrant, en het runnen van een woonwerkproject - te kunnen uitvoeren. Na vele besprekingen in diverse steden is thans de bittere conclusie dat samenwerking op uitvoerend niveau tussen straatkranten er voorlopig niet in zit. Het bestuur besluit vervolgens de eigen organisatie door te lichten. Er wordt een ondernemingsplan opgesteld voor de komende drie à vier jaar. De huidige organisatie is daarbij niet heilig. Wat wel zoveel mogelijk behouden dient te blijven is de inzet van voormalig daklozen in de uitvoering. De taken van hoofdredacteur en management worden niet langer in één hand gehouden.

De coördinator rapporteert aan de voorzitter. Deze voorzitter komt één keer per twee weken langs om de zaken door te nemen. Het bestuur hakt de knopen door. SODETU kent overigens een verkopercommissie die aan het hoofd distributie en de coördinator adviseert. De verkopers zijn WA verzekerd. De doorstroom van de deelnemers is te hoog, dat vormt een knelpunt in de organisatie.

Financiën

De krant is volkomen selfsupporting. Omvang van de jaarlijkse exploitatie is ca. € 250.000. SODETU geeft de voorkeur aan zelfstandig ondernemerschap en zet primair in op het verhogen van de baten via advertenties en sponsoring; slechts in geringe mate op fondsen en overheidsbijdragen. Want wanneer je bestaat bij gratie van subsidie, ben je je eigen gezicht/beleid kwijt. Bijvoorbeeld, het maatschappelijk werk van de politie wilde Stichting Straatnieuws overhalen om iedereen, die zonder Nederlands paspoort de krant verkoopt, de deur te wijzen. Omdat het Straatnieuws niet afhankelijk is van de gemeente was het makkelijker om dit te weigeren.

De belangrijkste inkomsten van de krant zijn: € 1800 per maand per I/D baan en inkomsten uit de verkoop van de krant en advertenties. De belangrijkste uitgaven zijn de personeelslasten, ca. € 100.000,—, apparatuur en drukker/vormgever van de krant. De tarieven zijn niet marktconform: er wordt zo min mogelijk voor gerekend. Straatnieuws kost € 1,20 hiervan gaat € 0,55 naar de verkoper, de rest naar de organisatie. De verkopers krijgen ook fooi. Wat ze verdienen ligt aan henzelf. Soms worden kranten doorverkocht tegen de bedoeling in.

Het geheel is uitgegroeid tot een gezond bedrijf. Als Stichting kan je geen winst maken, daarom wordt met dat geld dingen gedaan, die zoveel mogelijk de doelgroep ten goede komt.

Meer geld aan de daklozen zelf uitkeren is een thema dat steeds terugkeert in de beleidsdiscussies. Je moet toch iedere maand quitte draaien en het evenwicht is wankel, al gaat het nu goed. Er moeten hiervoor 25.000 kranten per maand verkocht worden. Dus stel, dat de gemeente ineens zegt: 'Iedereen zonder paspoort mag geen krant meer verkopen', dan verlies je veel verkopers. Als de verkoop daalt verlies je inkomsten. Bij het ingestelde maximum van 600 kranten per persoon kan de Stichting zichzelf ook in de vingers snijden.

Ontwikkeling

SODETU heeft voorts een aanjagende en vernieuwende functie binnen de dak- en thuislozenzorg, door bij te dragen aan allerlei activiteiten. Zoals voorlichting op scholen, oprichting straatadvocaat, productie van Straatkompas (zakboekje voor daklozen), stadswandelingen gegidst door verkopers, opzetten veegproject, etc. Ook heeft ze bijgedragen aan de oprichting van de Straatmedia Groep Nederland, de koepel van de straatkranten die o.m. een keurmerk uitgeeft.

De sterke kanten van SODETU liggen bij de gezonde exploitatie die het mogelijk maakt veel faciliteiten voor de dak- en thuislozen te scheppen, en de combinatie van de verkoop van het Straatnieuws met de woon- en werkprojecten (productie en distributie) die deelnemers mogelijkheden tot socialisering bieden.

De zwakke kant van SODETU is dat de distributie van de krant door ex-daklozen via het WoonWerkproject in financiële en personele zin een te zware wissel trekt op de organisatie.

De sfeer is "wel goed", maar in het bedrijf stromen velen in en uit. Het medewerkersbestand is nooit vast en sommige mensen hebben zichzelf niet in de hand. Het is een wankel evenwicht: verdienen aan een krant, mensen iets bieden, maar aan de andere kant wellicht een slechte situatie in stand houden. Met iedereen die je binnenhaalt zoek je een risico op. Een hele verkopergroep bestaat uit illegalen.

We willen toch de mensen uit de doelgroep zelf steeds meer betrekken en de mogelijkheden geven bij het proces van het maken van de krant. Dit lukt ook steeds meer omdat binnen het gebouw de faciliteiten toenemen. Maar qua begeleiding zit het

zwak in elkaar: er gaat veel tijd in de organisatie zitten, het gebeurt nu incidenteel. "We hebben bijvoorbeeld geen tijd om de mensen verder te begeleiden of om door te vragen op hun situatie, terwijl ze al jaren lang het Straatnieuws verkopen." Het is een zoeken, wellicht dat mensen uit de groep zelf die hier al langer werken, een rol kunnen hebben. Eventueel met een betaalde baan. Meer maatschappelijk werk zou ook helpen.

Het Straatnieuws verspreiden betekent hard werken, want het nieuwe is er af en de spoeling wordt dunner. SODETU ziet diverse mogelijkheden om aanvullende inkomsten te verwerven om tot een gunstig exploitatieresultaat te komen. Het in 2000 gestarte project "de businessclub" zal worden voortgezet. Ook wordt gezocht naar "geldschietters", die met vaste rubrieken een plekje in de krant krijgen. Bedrijven kunnen Straatnieuws sponsoren door een keer per jaar een groot artikel te plaatsen. We denken aan acties als een Coupon plaatsen, die je ergens kan inleveren voor korting e.d. Of het huren van de hele achterpagina voor 15.000 euro per jaar.

SODETU geeft de voorkeur aan zelfstandig ondernemerschap en zet primair in op het verhogen van de baten via advertenties en sponsoring.

Informatie

Straatnieuws
Jansveld 49
3512 BE UTRECHT

Contactpersoon Jo Scheffer, coördinator
Tel. (030) 236 87 44
Website www.straatnieuws.nl